

การปรับพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ โดยใช้เทคนิคการ เสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ

Students Responsibility Behavior Modification by Positive Reinforcement Contingency and Suggestion Technique

สรารุธ เยนเอง^{1*}

Sarawut Yeneng^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้เรียนที่แสดงพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ จำนวน 2 คน จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 6 คน การศึกษามี 5 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนก่อนการพัฒนา 2) ศึกษาแนวคิดหลักการ และรูปแบบในการพัฒนา 3) เลือกแนวทางปฏิบัติในการพัฒนา 4) เลือกเครื่องมือ สร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และ 5) ปรับพฤติกรรมผู้เรียนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้แล้ว เทคนิคการปรับพฤติกรรมผู้เรียนที่เลือกใช้ คือ ใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเสริมเทคนิคการเสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ ช่วยปรับพฤติกรรมผู้เรียน โดยมีคะแนนด้านความรับผิดชอบหลังการพัฒนา เฉลี่ยร้อยละ 82.00 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70.00 และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเสริมเทคนิคการเสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ สามารถปรับพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นสูงกว่าก่อนพัฒนา โดยผู้เรียนได้รับคะแนนเฉลี่ยด้านการพัฒนา ร้อยละ 46.50 และได้รับคะแนนด้านความก้าวหน้าของการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 71.22

คำสำคัญ : การปรับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ การเสริมแรงทางบวก การชี้แนะ

¹ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล สถาบันอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้, จังหวัดสตูล 91130

¹ Satun College of Agriculture and Technology, Southern Vocational Institute of Agriculture, Satun 91130

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน (Corresponding author) e-mail: yeneng0687@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this study was to adjust the behavior of students in taking responsibility. The sampling method was purposive sampling of selected students who showed irresponsible behavior. There were 2 students from the total number of 6 students. There were 5 steps (1) Analyze the behavior of students before development, (2) Study concepts, principles and patterns of development, (3) Choose a development strategy, (4) Select equipment, create, and Inspect equipment quality, and (5) Adjust the behavior of students by using the development model that has already been defined. Behavior Modification Techniques was positive reinforcement contingency and suggestion technique. The statistics used for data analysis were percentage and mean. The results of the study were that learning activities using Behavior Modification Techniques of positive reinforcement contingency and suggestion techniques can improve the development of behavior of students in the direction of responsibility. The students received a development score of 46.50 percent, and received progressive score of 71.22 percent.

Keywords: Behavior modification in responsibility; Positive reinforcement contingency; Suggestion technique

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23, 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา [1] มาตรฐานการศึกษาของชาติ ยังได้ระบุไว้ในมาตรฐานที่ 1 เกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทย ที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาได้เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาตามศักยภาพ และเต็มศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งในด้านสุขภาพ ร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ ทักษะ คุณธรรม มีจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข [2] เพื่อให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานที่กำหนดของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ

ยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา ผู้ศึกษาซึ่งรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการฟาร์มสัตว์น้ำ รหัสวิชา 3601-1002 แผนกวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล จึงได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ สติปัญญา ด้านร่างกาย สังคม และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่จากผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในช่วง 1- 4 สัปดาห์แรกของการเรียนการสอน พบว่าผู้เรียนได้รับคะแนนคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนโดยใช้แบบสังเกต ทำให้ทราบว่า การมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเฉพาะด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะทางวิชาการ และประสบการณ์เพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตพิสัยผสมผสานควบคู่กัน นั้น ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม ผู้เรียนจึงได้รับคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ พฤติกรรมชีวิตที่ผู้เรียนได้รับคะแนนต่ำที่สุด ซึ่งควรได้รับการปรับพฤติกรรม คือ ความรับผิดชอบ อีกทั้งผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในช่วง 4 สัปดาห์แรกของการเรียนการสอน พบว่าผู้เรียนทั้งหมดจำนวน 6 คน ได้รับคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ ไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70.00 จำนวน 2 คน ของจำนวนผู้เรียนทั้งหมด ดังนั้นจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ผู้เรียนทั้ง 2 คน ควรได้รับการปรับพฤติกรรม เพื่อให้มีความรับผิดชอบในทิศทางที่ดีขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ รูปแบบในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ทำให้ทราบว่าหลักการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนด้านจิตพิสัยสามารถทำได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการรู้คุณค่า ขั้นการจัดระบบคุณค่า และขั้นการสร้างคุณลักษณะ [3] การพัฒนาให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบ ผู้สอนต้องมีการจูงใจให้เกิดการยอมรับ นับถือตนเอง ต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง การปรับพฤติกรรมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ สามารถทำได้โดยการเสริมแรงทางบวก ซึ่งเป็นการทำให้บุคคลที่ได้รับการเสริมแรงติดอยู่กับผู้ให้การเสริมแรง หรือติดอยู่กับสิ่งล่อใจภายนอก หากสามารถสร้างสิ่งเร้าที่ผู้เรียนพึงพอใจได้ โดยอาศัยทฤษฎีการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง จะเกิดการเสริมแรงขึ้นได้ [4] และการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์จะต้องพัฒนาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยนำทั้ง 3 ด้านมารวมเป็นกระแสเดียวกัน และมีการประสานสัมพันธ์กัน [5] เป็นต้น

ผู้ศึกษาได้เลือกแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของผู้เรียน เพื่อนำมาใช้พัฒนาผู้เรียน ผู้ศึกษาจึงพิจารณาเลือกแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนคือนาฏกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา ด้านจิตพิสัย และการใช้ร่วมกับเทคนิคการปรับพฤติกรรมด้วยการเสริมแรงทางบวก และการชี้แนะ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบ ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70.00 โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล และเพื่อปรับพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีการพัฒนาและความก้าวหน้าสูงกว่าก่อนปรับพฤติกรรม โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล

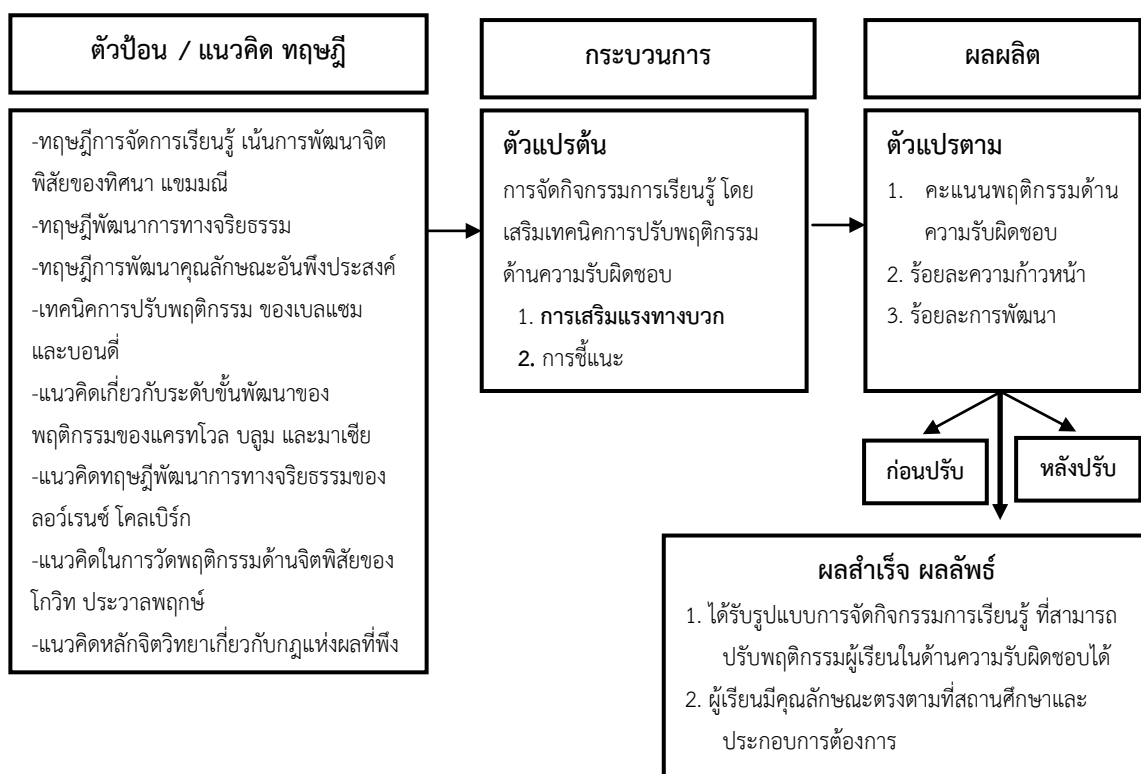
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เรียนที่เรียนในรายวิชาการจัดการฟาร์มสัตว์น้ำ รหัสวิชา 3601-1002 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สาขางานเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่แสดงพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ จำนวน 2 คน จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 6 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเสริมเทคนิคการปรับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ด้วยการเสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ มี 2 ตอน ดังนี้

บทความวิจัย (Research Article)

วารสารวิชาการสถาบันการศึกษาเกษตร

ปีที่ 2 • ฉบับที่ 1 • มกราคม – มิถุนายน 2561

ตอนที่ 1 เป็นการบันทึกข้อมูลสภาพทั่วไป ซึ่งบันทึกโดยผู้สังเกต ได้แก่ ชื่อผู้ถูกสังเกต อายุ ชั้น เลขที่ ชื่อผู้สังเกต วัน เดือน ปี ที่สังเกต เวลาสังเกต ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่สังเกต และสถานที่สังเกต

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของผู้เรียนในระหว่างจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในชั้นเรียน โดยเน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัยและใช้ร่วมกับเทคนิคการเสริมแรงทางบวก และการชี้แนะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ 10 ข้อ ได้แก่ มีการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้ เอาใจใส่ต่องานที่ปฏิบัติ ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจไม่ละเลย ทอดทิ้ง หลีกเลียงงาน มุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมาย ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น และปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แบบสังเกตมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ มีหัวข้อพิจารณาหรือพฤติกรรมบ่งชี้ 10 หัวข้อ ใช้เกณฑ์การให้คะแนน มีรายละเอียด ดังนี้

2 คะแนน	หมายถึง	บ่อยครั้ง
1 คะแนน	หมายถึง	มีบ้างบางครั้ง
0 คะแนน	หมายถึง	ไม่มีเลย

แปลผลคะแนนรวม จากการประเมินพฤติกรรม 5 ครั้ง รายงานผลด้วยคำร้อยละ กำหนดเกณฑ์การตัดสินพฤติกรรมด้วยพิสัย 5 ระดับ [6] ดังนี้

คะแนนร้อยละ 80.01 – 100.00	ดีเยี่ยม
คะแนนร้อยละ 70.01 – 80.00	ดี
คะแนนร้อยละ 60.01 – 70.00	พอใช้
คะแนนร้อยละ 50.01 – 60.00	ควรปรับปรุง
คะแนนร้อยละ 0.00 – 50.00	ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.1 ศึกษาพฤติกรรมที่จะประเมิน โดยศึกษาโครงสร้างประเด็นหลักๆ ของพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบที่สามารถสังเกตเห็นได้เป็นรูปธรรม

4.2 นิยามพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบให้ละเอียดพอที่จะสร้างประเด็นย่อย หรือข้อพิจารณาในแบบสังเกต จากนั้นร่างประเด็นย่อย และองค์ประกอบของเครื่องมือ นำนิยามที่จะประเมินมาแตกเป็นประเด็นย่อย กำหนดวิธีการวัด กำหนดเกณฑ์การประเมิน น้ำหนักคะแนนของแต่ละหัวข้อ และกำหนดเกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

4.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสังเกตที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง พิจารณาความสมบูรณ์ ถูกต้อง กระชับ ครบคลุม ครบถ้วน ความสะดวกในการใช้ ความเหมาะสมของรายการประเมิน หลังจากสร้างเครื่องมือผ่านไป 1 สัปดาห์ จากนั้นแก้ไขข้อบกพร่องให้เหมาะสมในการใช้งาน

4.4 ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสังเกตเป็นรายข้อ [7] โดยนำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน และความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขจนถูกต้อง ครบถ้วนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกต ตัดข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าตัวบ่งชี้ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมชี้วัดออกไป และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้กับพฤติกรรมชี้วัด ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบภาพรวม (IOC) เท่ากับ 1.00 แปลความหมายได้ว่าแบบสังเกตสามารถวัดพฤติกรรมได้อย่างครอบคลุม หรือตัวชี้วัดเป็นตัวแทนของเนื้อหาทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.5 ประเมินความเหมาะสมในการใช้งานก่อนการใช้งานจริง โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นครูที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 25 ปี จำนวน 5 คน ให้ทดลองนำแบบสังเกตไปใช้งานจริง คือ ประเมินพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาที่ผู้เชี่ยวชาญรับผิดชอบสอน ประเมินความสะดวกในการใช้งาน ความสะดวกในการให้คะแนน ความเหมาะสมของรายการประเมิน ลำดับขั้นตอนการประเมิน และความเหมาะสมของระดับคะแนนพบว่าได้รับคะแนนเฉลี่ย 4.28 ซึ่งแปลว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

5. วิธีการศึกษา

5.1 วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระหว่างการจัดการเรียนการสอนในช่วง 1 - 4 สัปดาห์ของการเรียนการสอน เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการพัฒนา และการประเมินผลพฤติกรรมผู้เรียนในด้านความรับผิดชอบ รวมทั้งข้อมูลสภาพปัญหาที่เป็นสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมต่างๆ มาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมในขั้นต่อไป

5.2 ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบในการปรับพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา ผู้มีประสบการณ์ และข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ และเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพบริบทผู้เรียน

5.3 พิจารณาเลือกแนวทางปฏิบัติในการปรับพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ โดยผู้ศึกษานำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตพิสัย ตามแนวคิดเกี่ยวกับระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมของแครทวอล บลูม และมาเซีย [3] นำมาใช้เพื่อปรับพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน และใช้ร่วมกับการใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม ตามวิธีที่แนะนำโดยเบลแฮมและบอนดี [4] ได้แก่ การเสริมแรงทางบวก การใช้ตัวแบบ และการชี้แนะ

5.4 เลือกเครื่องมือที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เลือกดำเนินการ และสร้างเครื่องมือเครื่องมือที่นำมาใช้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ กำหนดตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประเมิน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหา ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจึงนำเครื่องมือไปใช้เพื่อการศึกษาครั้งนี้

5.5 ปรับพฤติกรรมผู้เรียนระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบและแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนที่ได้กำหนดไว้แล้ว ดำเนินการตามขั้นตอน และประเมินผลเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดำเนินการตามขั้นตอน ที่แนะนำโดย แครทโวล บลูม และมาเซีย [3] ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.5.1 ขั้นการรับรู้ค่านิยม โดยผู้ศึกษาจัดสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมที่พึงปรารถนาอย่างใส่ใจ โดยการใช้คำถามท้าทายความคิด และการเสนอกรณีตัวอย่างของค่านิยมที่พึงปรารถนา เพื่อให้เกิดพฤติกรรมด้านการรู้ตัว การเต็มใจรับรู้ และการควบคุมการรับรู้ เช่น การสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับประโยชน์ของการเรียน โดยพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้เรียนอย่างเป็นกันเอง เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าวิชาที่จะเรียนนั้นเรียนแล้วได้อะไร ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย เวลาและจิตใจก่อนการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การถามข้อมูลเพิ่มเติม ท้าทาย การจ้องมอง

5.5.2 ขั้นการตอบสนองต่อค่านิยม โดยผู้ศึกษาจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยม ได้แก่ การให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น และการให้ผู้เรียนลองทำตาม โดยผู้ศึกษาระดมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมยินยอมตอบสนอง เต็มใจตอบสนอง และพึงพอใจในการตอบสนอง ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การอาสาเข้าร่วมกิจกรรม การพูดแสดงความพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม การทำตามคำสั่ง การชี้แจง การชี้แนะ การยิ้มแย้มพอใจที่ได้ทำกิจกรรม

5.5.3 ขั้นการเห็นคุณค่าต่อค่านิยม โดยผู้ศึกษาจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น โดยการให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลที่ปฏิบัติตาม และโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตาม ในระหว่างมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้ศึกษาคอยสอดแทรก และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการยอมรับในคุณค่านั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการยอมรับในคุณค่านั้น การชื่นชมในคุณค่านั้น และความผูกพันในคุณค่านั้น และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการสร้าง มโนทัศน์ในคุณค่านั้น และสามารถจัดระบบคุณค่านั้นได้ ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การแสดงท่าทางยอมรับ การเสนอให้มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น การทำตามกิจกรรมด้วยท่าทางที่มุ่งมั่น และพยายามปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

5.5.4 ขั้นการจัดระบบค่านิยม ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษากระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมอื่นๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การแสดงท่าทางมุ่งมั่นผลงาน ยึดมาตรฐานของงาน เน้นขั้นตอนสำคัญๆ ยึดลำดับความสำคัญ และเลือกทำมากกว่าอย่างอื่น

5.5.5 ขั้นการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับผู้เรียน โดยผู้ศึกษาจัดสถานการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ และเสริมแรงผู้เรียนเป็นระยะๆ จนกระทั่งผู้เรียนปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการมีหลักยึดในการตัดสินใจ และการปฏิบัติตามหลักยึดจนเป็นนิสัย ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาสังเกตความคงทนของพฤติกรรม และสังเกตความต่อเนื่องของการแสดงพฤติกรรม กิจกรรมที่ใช้สร้างกิจนิสัยที่ดีให้กับผู้เรียนผู้ศึกษาใช้เทคนิค ดังนี้

1) การใช้เทคนิคปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรงทางบวก การใช้ตัวแบบ และการชี้แนะ การใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การใช้ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของรางวัล การใช้ตัวเสริมแรงโดยครูแสดงท่าทางที่พึงพอใจ การให้คำชมเชย การให้เพื่อนในชั้นเรียนแสดงความยินดีโดยการตบมือ และการให้คะแนนเป็นรางวัล

2) การใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมด้วยการชี้แนะ ได้แก่ การพูดชี้แนะซ้ำๆ ถึงค่านิยมที่ดีงามอย่างต่อเนื่องเมื่อโอกาสอำนวยทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซาบพฤติกรรมที่ดีงาม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่มีจริยธรรมอันดีงาม และชักจูงให้ผู้เรียนลงมือทำตาม

3) การปรับพฤติกรรมโดยครูชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน การยกตัวแบบจากเพื่อนนักศึกษารุ่นพี่ซึ่งเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพด้วยความรับผิดชอบ การใช้ตัวแบบที่เป็นเพื่อนผู้เรียนด้วยกันที่ได้รับรางวัล หรือได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากการแสดงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ก่อนการปรับพฤติกรรมผู้เรียน

ในช่วงสัปดาห์ที่ 1-4 ของการเรียนการสอน ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมผู้เรียนทั้งหมดในด้านความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 5 ครั้ง รวมทั้งเก็บข้อมูลสภาพปัญหาที่เป็นสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมต่างๆ โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการสังเกตในระหว่างการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งการทำการกิจกรรมนอกชั้นเรียนตามโอกาสที่อำนวย กิจกรรมที่ผู้ศึกษาสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนก่อนปรับพฤติกรรม มี 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมหน่วยที่ 1 เรื่อง ปฏิบัติงานเขียนแผนธุรกิจฟาร์มสัตว์น้ำตามขั้นตอนบันไดสีกรม กิจกรรมหน่วยที่ 2 เรื่อง ปฏิบัติงานตัดสินใจผลิตสัตว์น้ำ โดยใช้หลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ กิจกรรมหน่วยที่ 3 เรื่อง ปฏิบัติงานวิเคราะห์ ต้นทุน รายได้ กำไร และการกำหนดราคาสินค้าสัตว์น้ำที่ผลิตได้จากฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำ กิจกรรมนอกชั้นเรียน เรื่อง กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาแผนกวิชา และกิจกรรมนอกชั้นเรียน เรื่อง กิจกรรมปลูกต้นไม้ภายในวิทยาลัย บันทึกคะแนนของแต่ละกิจกรรม รวมคะแนนทั้ง 5 กิจกรรม รายงานด้วยคำร้อยละ เปรียบเทียบคำร้อยละกับเกณฑ์ และแปลความหมายคำร้อยละเป็นระดับพฤติกรรม

6.2 ระหว่างการปรับพฤติกรรมผู้เรียน

ในช่วงสัปดาห์ที่ 5-18 ของการเรียนการสอน ผู้ศึกษาใช้เทคนิคต่างๆ ปรับพฤติกรรมในกลุ่มผู้เรียนที่มีพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ ซึ่งได้รับคะแนน ในช่วงสัปดาห์ที่ 1-4 ของการเรียนการสอนไม่ผ่านเกณฑ์ประเมิน จากนั้นปรับพฤติกรรมผู้เรียน และประเมินผลเป็นระยะๆ โดยวิธีการสังเกตในระหว่างผู้เรียนทำกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมที่สังเกตพฤติกรรมผู้เรียน มี 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมหน่วยที่ 4 เรื่อง ปฏิบัติงานวางแผนและทำงานประมาณกิจการฟาร์มสัตว์น้ำ กิจกรรมหน่วยที่ 5 เรื่อง ปฏิบัติงานจัดบันทึกและทำบัญชีกิจการฟาร์มสัตว์น้ำ กิจกรรมหน่วยที่ 6 เรื่อง ปฏิบัติงานวิเคราะห์ความเสี่ยงของธุรกิจฟาร์มสัตว์น้ำ กิจกรรมหน่วยที่ 7 เรื่อง ปฏิบัติงานวัดประสิทธิภาพการผลิตของฟาร์มสัตว์น้ำ และ กิจกรรมหน่วยที่ 8 เรื่อง

บทความวิจัย (Research Article)

วารสารวิชาการสถาบันการศึกษาเกษตร

ปีที่ 2 • ฉบับที่ 1 • มกราคม – มิถุนายน 2561

ปฏิบัติงานคำนวณผลผลิตสัตว์น้ำ บันทึกคะแนนของแต่ละกิจกรรม รวมคะแนนทั้ง 5 กิจกรรม รายงานด้วยค่าร้อยละการพัฒนา ค่าร้อยละความก้าวหน้า เปรียบเทียบค่าร้อยละกับเกณฑ์ และแปลความหมายค่าร้อยละเป็นระดับพฤติกรรมความรับผิดชอบ พิจารณาเป็นรายบุคคล

6.3 หลังการปรับพฤติกรรมผู้เรียน

ผู้ศึกษาสังเกตความคงทนหรือความต่อเนื่องของการแสดงพฤติกรรม เพื่อพิจารณาการปฏิบัติตามหลักยึดจนเป็นนิสัย โดยประเมินผลหลังจากการปรับพฤติกรรมผู้เรียนผ่านไปประมาณ 1 เดือน และประเมินผลซ้ำอีก 1 ครั้ง จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกชั้นเรียน พิจารณาเป็นรายบุคคล บันทึกคะแนน รายงานด้วยค่าร้อยละ แปลความหมายคะแนนเป็นระดับพฤติกรรม และเปรียบเทียบคะแนนที่ได้หลังการปรับพฤติกรรมที่ช่วงเวลาห่างกัน 1 เดือน เพื่อวัดความคงทนของการแสดงพฤติกรรม หรือวัดการแสดงพฤติกรรมนั้นจนเป็นนิสัย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การสังเกตพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละของคะแนน [8] จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน แปลความหมายคะแนนเป็นระดับพฤติกรรม ด้วยพิสัย 3 ระดับ ได้แก่ บ่อยครั้ง มีบ้างบางครั้ง และไม่มีเลย

7.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการปรับพฤติกรรม โดยคำนวณผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการพัฒนา คำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น นำมาหารด้วยคะแนนเต็ม คิดเป็นร้อยละ รายงานด้วยค่าร้อยละของการพัฒนา จากนั้นคำนวณร้อยละความก้าวหน้า โดยนำผลต่างของคะแนนก่อนและหลังพัฒนามาหารด้วยผลต่างระหว่างคะแนนเต็มกับคะแนนก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละการหาค่าความก้าวหน้าของผู้เรียน จากการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 50.00 [9]

$$\text{ความก้าวหน้า (\%)} = \frac{\text{คะแนนหลังเรียน} - \text{คะแนนก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็ม} - \text{คะแนนก่อนเรียน}} \times 100$$

การแปลความหมายค่าความก้าวหน้าทางการเรียน เกณฑ์ที่ยอมรับความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน คือ ผลคะแนนสอบหลังเรียนต้องมีความก้าวหน้าไม่น้อยกว่าร้อยละ 25.00 ของคะแนนส่วนที่เหลือจากคะแนนเต็มเมื่อหักคะแนนก่อนเรียนออก การหาค่าร้อยละของการพัฒนา หรือร้อยละที่เพิ่มขึ้นของคะแนนจากการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน [9]

$$\text{การพัฒนา (\%)} = \frac{\text{คะแนนหลังพัฒนา} - \text{คะแนนก่อนพัฒนา}}{\text{คะแนนเต็ม}} \times 100$$

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการปรับปรุงพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตพิสัย โดยเสริมเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรมในกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเทคนิคการเสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ ก่อนปรับปรุงพฤติกรรมมี 5 กิจกรรม และระหว่างปรับปรุงพฤติกรรมมี 5 กิจกรรมเช่นกัน กำหนดน้ำหนักคะแนนของแต่ละพฤติกรรม คือ 2 คะแนน เมื่อแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 1 คะแนน เมื่อแสดงพฤติกรรมบ้างบางครั้ง และให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แสดงพฤติกรรมเลย คะแนนเต็มแต่ละพฤติกรรมของ 5 กิจกรรม คือ 10 คะแนน ผลการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนหลังจากปรับปรุงพฤติกรรมแล้วพบว่า ผู้เรียนทั้ง 2 คน ได้รับคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีเยี่ยม และได้รับคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 70.00 เมื่อพิจารณาพฤติกรรมย่อยด้านความรับผิดชอบ พบว่าผู้เรียนคนที่ 1 ได้รับคะแนนหลังการปรับปรุงพฤติกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 9 พฤติกรรมย่อย ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 1 พฤติกรรมย่อย คือ การติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป สำหรับผู้เรียนคนที่ 2 ได้รับคะแนนหลังการปรับปรุงพฤติกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ครบทั้ง 10 พฤติกรรมย่อย เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างก่อนและหลังปรับปรุงพฤติกรรม พบว่าภาพรวมผู้เรียนได้รับคะแนนด้านการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 46.50 และได้รับคะแนนด้านความก้าวหน้าของการปรับปรุงพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 71.22 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรับผิดชอบไปในทิศทางที่ดีขึ้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

บทความวิจัย (Research Article)

วารสารวิชาการสถาบันการศึกษาเกษตร

ปีที่ 2 ● ฉบับที่ 1 • มกราคม – มิถุนายน 2561

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรับผิดชอบระหว่างก่อนและหลังปรับพฤติกรรม
พิจารณาจากค่าร้อยละการพัฒนา และค่าร้อยละความก้าวหน้า พิจารณาเป็นรายบุคคล

รายการพฤติกรรมข้อ ^{1/} ด้านความรับผิดชอบ	คะแนนก่อนและหลังปรับพฤติกรรม ระหว่างทำกิจกรรมในชั้นเรียน 5 ครั้ง		ร้อยละ การพัฒนา	ร้อยละ ความก้าวหน้า
	คะแนนก่อน ^{2/}	คะแนนหลัง ^{3/}		
	(เต็ม 10	(เต็ม 10		
	คะแนน)	คะแนน)		
ผู้เรียน คนที่ 1				
1.1 เตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน	2	7	50.00	62.50
1.2 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้	3	7	40.00	57.14
1.3 เอาใจใส่ต่องานที่ปฏิบัติ	4	8	40.00	66.67
1.4 ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ	3	8	50.00	71.43
1.5 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย เลี่ยงงาน	4	9	50.00	83.33
1.6 มุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4	8	40.00	66.67
1.7 ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป	4	6	20.00	33.33
1.8 ยอมรับผลการกระทำของตนเอง	4	7	30.00	50.00
1.9 คำนึงถึงความปลอดภัยตนเอง ผู้อื่น	6	8	20.00	50.00
1.10 คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	6	9	30.00	75.00
คะแนนเฉลี่ย	4.00	7.70	37.00	61.61
ผู้เรียน คนที่ 2				
1.1 เตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน	2	8	60.00	75.00
1.2 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้	3	10	70.00	100.00
1.3 เอาใจใส่ต่องานที่ปฏิบัติ	2	8	60.00	75.00
1.4 ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ	2	8	60.00	75.00
1.5 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย เลี่ยงงาน	2	9	70.00	87.50
1.6 มุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมาย	5	8	30.00	60.00
1.7 ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป	3	9	60.00	85.71
1.8 ยอมรับผลการกระทำของตนเอง	4	7	30.00	50.00
1.9 คำนึงถึงความปลอดภัยตนเอง ผู้อื่น	4	10	60.00	100.00
1.10 คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	4	10	60.00	100.00
คะแนนเฉลี่ย	3.10	8.70	56.00	80.82

หมายเหตุ

- 1/ คือ กำหนดน้ำหนักคะแนนของแต่ละข้อ คือ ให้ 2 คะแนน เมื่อแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 1 คะแนน เมื่อแสดงพฤติกรรมบ้างบางครั้ง และให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แสดงพฤติกรรมเลย
- 2/ คือ คะแนนก่อน คือ คะแนนก่อนปรับพฤติกรรม เป็นคะแนนรวมที่ผู้เรียนได้รับระหว่างทำกิจกรรมที่ 1-5 ซึ่งเป็นกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน แต่ละครั้งให้คะแนนเต็ม 2 คะแนน ดังนั้นคะแนนเต็ม 5 กิจกรรม คือ 10 คะแนน
- 3/ คือ คะแนนหลัง คือ คะแนนหลังปรับพฤติกรรม เป็นคะแนนรวมที่ผู้เรียนได้รับระหว่างทำกิจกรรมในชั้นเรียน หน่วยที่ 4-8 จำนวน 5 กิจกรรม แต่ละครั้งให้คะแนนเต็ม 2 คะแนน ดังนั้นคะแนนเต็ม 5 กิจกรรม คือ 10 คะแนน

บทความวิจัย (Research Article)

วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

ปีที่ 2 • ฉบับที่ 1 • มกราคม – มิถุนายน 2561

ตารางที่ 2 ภาพรวมผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบระหว่างก่อนและหลังปรับพฤติกรรม

รายการพฤติกรรมชี้วัด ด้านความรับผิดชอบ	คะแนนก่อนและหลังปรับพฤติกรรม ระหว่าง ทำกิจกรรมในชั้นเรียน 5 ครั้ง			ร้อยละ การพัฒนา	ร้อยละ ความก้าวหน้า
	เต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้		
	(10 คะแนน)	(ก่อน)	(หลัง)		
ผู้เรียน คนที่ 1	10	4.00	7.70	37.00	61.61
ผู้เรียน คนที่ 2	10	3.10	8.70	56.00	80.82
เฉลี่ย	10	3.55	8.20	46.50	71.22

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากผลการปรับพฤติกรรมผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบซึ่งพบว่า หลังการพัฒนาผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70.00 โดยพฤติกรรมของผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สูงกว่าก่อนการพัฒนา เป็นไปตามสมมติฐานที่คาดไว้ล่วงหน้า ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตพิสัย การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การใช้ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ รางวัล การใช้ตัวเสริมแรงโดยครูแสดงท่าทางที่พอใจ การให้คำชมเชย การให้เพื่อนในชั้นเรียนแสดงความยินดีโดยการตบมือ การให้คะแนนเป็นรางวัล และการใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมด้วยการชี้แนะ ได้แก่ การพูดชี้แนะซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง เมื่อโอกาสอำนวย เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับพฤติกรรมที่ดีงาม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่มีจริยธรรม อันดีงาม และชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือทำตามอย่างต่อเนื่อง โดยการพูดให้ผู้เรียนเห็นถึงข้อดี สิ่งที่ได้รับจากการปฏิบัติตามคำชี้แนะ รวมถึงการชี้แนะให้เห็นตัวแบบสัญลักษณ์ที่ได้ประสบความสำเร็จที่ผ่านมา สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการแสดงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบ และยินดีที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของครู หลังจากที่ได้ศึกษาใช้เทคนิคปรับพฤติกรรมผู้เรียนดังที่กล่าวมาแล้ว สังเกตได้ว่าผู้เรียนมีการรับรู้ค่านิยมที่ดีงามอย่างใส่ใจ ผู้เรียนมีการตอบสนองต่อค่านิยม โดยแสดงพฤติกรรมยินยอมตอบสนอง เต็มใจตอบสนอง และพึงพอใจในการตอบสนอง ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เห็นคุณค่าต่อค่านิยม โดยสังเกตพฤติกรรมการแสดงท่าทียอมรับในคุณค่านั้น การแสดงท่าทางชื่นชอบในคุณค่านั้น และพฤติกรรมที่แสดงถึงความผูกพันในคุณค่านั้น ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม โดยสังเกตพฤติกรรมการมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงาน และผู้เรียนได้ปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

เทคนิคการปรับพฤติกรรมครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของ แครธวอล และคณะ [3] ซึ่งแนะนำว่าการพัฒนาพฤติกรรมด้านจิตพิสัยมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการรับรู้ ได้แก่ การรู้จัก ความตั้งใจรับ และควบคุมหรือคัดเลือกเอาใจใส่ ขั้นการตอบสนอง ได้แก่ การยินยอมในการตอบสนอง ความตั้งใจที่จะตอบสนอง และความพึงพอใจในการตอบสนอง ขั้นการรู้คุณค่าหรือค่านิยม ได้แก่ การยอมรับคุณค่า การชื่นชอบคุณค่า และการผูกพันด้วยอารมณ์มั่นคง ขั้นการจัดระบบคุณค่า ได้แก่

การสร้างโน้ตสโนว์บอลของคุณค่า และการจัดระบบคุณค่า และขั้นการสร้างคุณลักษณะ ได้แก่ การสรุปอิงนัยทั่วไปของคุณค่า และการสร้างลักษณะนิสัย ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของลอว์เรนซ์ คอลเบิร์ก [4] ได้กล่าวว่าพัฒนาการทางด้านจริยธรรมมีองค์ประกอบของโครงสร้างทางความคิด ความเข้าใจเป็นรากฐาน แต่ไม่เพียงพอสำหรับพัฒนาการทางจริยธรรม การพัฒนาทางจริยธรรมต้องมีการมุ่งใจพื้นฐานสำหรับจริยธรรม คือ แรงจูงใจทั่วไปสำหรับการยอมรับ การมีความสามารถ การนับถือตนเอง หรือการได้รู้จักตนเอง หลักการจริยธรรมที่เป็นฐาน เป็นโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าเกิดขึ้นจากการซึมซับกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในลักษณะของโครงสร้างภายนอก นอกจากนี้ยังเป็นไปตามแนวคิดการใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมด้วยการเสริมแรงทางบวกของเบลล์แฮม และบอนดี [4] ซึ่งกล่าวว่าการเสริมแรงทางบวก เป็นการทำให้บุคคลที่ได้รับการเสริมแรงติดอยู่กับผู้ให้การเสริมแรง หรือติดอยู่กับสิ่งล่อใจภายนอก ซึ่งสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ เป็นไปตามแนวคิดการใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมด้วยการใช้ตัวแบบของ สตรีเฟล [4] โดยกล่าวว่าทุกอย่างที่อยู่ในระยะที่เห็น หรือที่ได้ยิน มีโอกาสที่จะเป็นตัวอย่างได้ทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นเลียนแบบซึ่งกันและกันในสังคมตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดหลักจิตวิทยาของธอร์นไดค์ [4] เกี่ยวกับกฎแห่งผลที่พึงพอใจ ซึ่งกล่าวว่าการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง หากสามารถสร้างสิ่งเร้าที่ผู้เรียนพึงพอใจได้ จะเกิดการเสริมแรงขึ้น เช่น หากผู้เรียนทราบว่าตนเองตอบคำถามได้ถูกต้อง มีคำชมเชย จะทำให้อยากเรียนรู้ต่อไป และกฎแห่งความพร้อม ซึ่งกล่าวว่าการผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ มีความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ได้ถูกบังคับแล้ว จะเรียนรู้ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท ประวาลพุกษ์ และภณิดา คุสุกุล [5] เกี่ยวกับแนวคิดในการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย โดยกล่าวว่าการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์จะต้องพัฒนาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยนำทั้ง 3 ด้านมารวมเป็นกระแสเดียวกัน และมีการประสานสัมพันธ์กัน กล่าวคือมนุษย์เริ่มรับรู้ด้วยการปฏิสัมพันธ์ข้อมูลกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ แล้วนำสิ่งที่รับมานี้เก็บในสมอง 2 รูปแบบด้วยกัน คือ ถ้าเป็นข้อมูลต่างๆ จะเก็บไว้ในรูปแบบของความรู้ ความจำ อีกรูปแบบหนึ่งเป็นตัวอย่างของการกระทำ เป็นท่าทาง ขั้นตอนของการลงมือทำ เมื่อสะสมความรู้ ความจำไว้มากแล้วนำมาแสดงออกในด้านการคิด คือ ตอบปัญหาเกี่ยวกับคำถามต่างๆ ได้ ด้านการกระทำ คือ ทำตามคำสั่งได้ ภาวะจิตใจของมนุษย์เริ่มต้นด้วยการทำตามคำสั่งหรือถูกบังคับให้ทำ เมื่อทำแล้วเกิดผลคือตอบถูกหรือทำถูก ภาวะของจิตใจจะค่อยๆ เปลี่ยนไป คือ เต็มใจตอบ อยากตอบ และอาสาที่จะตอบในที่สุด มีการทำงานเพิ่มเติม ทำเกินที่สั่งหรือทำโดยไม่ต้องสั่ง ภาวะจิตใจนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดการทำ ถ้าคิดถูก ทำถูก จึงจะทำให้ภาวะจิตใจเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับรายงานของนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ รายงานของ สุวารี บุญทรง [10] ซึ่งได้รายงานการแก้ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม 5 ด้าน โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมรายบุคคล โดยศึกษาในรายวิชามารยาทและการสมาคม ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนได้รับคะแนนคุณธรรมและจริยธรรม 5 ด้าน ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ การแต่งกาย ความซื่อสัตย์ และการตรงต่อเวลา ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ คือ มากกว่าร้อยละ 70.00 ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 สอดคล้องกับรายงานของวัลลภา จันทร์

เพ็ญ [11] ซึ่งได้รายงานการพัฒนาจริยธรรมที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและการทำงานของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียน นักศึกษา ที่ได้รับการพัฒนาโดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ มีพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และมีพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกัน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความมีน้ำใจ และความอดทน อยู่ในระดับดีสูงกว่าก่อนการพัฒนา สอดคล้องกับรายงานของเสนจิต กิตตินานท์ [12] ได้รายงานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านวินัยและความรับผิดชอบของผู้เรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพืชศาสตร์ ที่เรียนวิชาดินและความสมบูรณ์ของดิน ด้วยกิจกรรมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนาผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมในระดับปานกลาง และหลังจากมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการ พบว่าค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับรายงานของอาทิตย์ วิบูลย์ [13] ได้รายงานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคามโดยใช้การประเมินเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ การทำซ้ำเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้ครูเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างค่านิยม การสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาทำดีด้วยการสั่งสอน การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา การให้รางวัลเมื่อทำดี และสร้างช่องทางให้ทำดี กิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมหลังการพัฒนาในด้านความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความ มีวินัยอยู่ในระดับดีทุกด้าน ซึ่งได้รับคะแนนสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า การปรับพฤติกรรมผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบ โดยครูเน้นพัฒนาผู้เรียนด้านจิตพิสัยด้วยเทคนิคการเสริมแรงทางบวกและการชี้แนะ สามารถปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นสูงกว่าก่อนการพัฒนา ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- [2] กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 ประเภทวิชาเกษตรกรรม (ปรับปรุง พุทธศักราช 2546). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- [3] ทิศนา ขัมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] สิริวรรณ ศรีพล. (2551). “การสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม” ในเอกสารประมวลสาระชุดวิชา วิทยาการการจัดการเรียนรู้. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [5] โกวิท ประวาลพุกษ์ และภณิดา คูสกุล. (2549). “พัฒนาการของจริยศึกษา” ในเอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บทความวิจัย (Research Article)

วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

ปีที่ 2 • ฉบับที่ 1 • มกราคม – มิถุนายน 2561

-
- [6] ทนงค์ดี ประสพกิตติคุณ. (2548). ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการใช้กระบวนการเรียนรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 17(1). 56-66.
- [7] พิสนุ พงศ์ศรี. (2553). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- [8] บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- [9] ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- [10] สุวารี บุญทรง. (2549). การแก้ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม 5 ด้าน สำหรับนักเรียนรายวิชามารยาทและการสมาคม ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาบัญชี โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมรายบุคคล (รายงานผลการวิจัย). สุราษฎร์ธานี: วิทยาลัยการอาชีพไชยา.
- [11] วัลลภา จันทรเพ็ญ. (2549). การพัฒนาจริยธรรมที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและการทำงานของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ (รายงานผลการวิจัย). ราชบุรี: วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม.
- [12] เสน่จิต กิตตินานนท์. (2551). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพืชศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ด้วยกิจกรรมโครงการ (รายงานผลการวิจัย). ร้อยเอ็ด: แผนกวิชาพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด.
- [13] อาทิตย์ วิบูลชัย. (2553). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคามโดยใช้การประเมินเป็นฐาน (รายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม: วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม.